

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med kommunfullmäktige i
Tranås den 19 mars 2001

Länsstyrelsen Jönköping

2001 -11- 13

Till

Dnr

231-10483-00

06 87-02-206

§ 27

Romanäs Naturreservat Ks § 25 Dnr 19/00

Förslag till naturreservat för Romanäs har upprättats och varit utsänt för samråd under tiden 2000-03-01-- 03-31 varvid berörda sakägare beretts tillfälle att yttra sig över reservatsbestämmelserna med tillhörande skötselplan

Bilaga § 27

Från allmänheten har inkommit synpunkter på reservatets praktiska skötsel och förläggningen av rastplatser, stigar m m, vilket föranlett vissa justeringar av förslaget. Länsstyrelsen har i första hand haft synpunkter av mer formell karaktär, vilket i allt väsentligt efterkommit.

Reservatet omfattar hela Romanäs 1:7 (av kommunen ägd mark) inklusive tillhörande öar och avgränsas därmed av intilliggande fastigheter. Den angränsande vägen omfattas ej.

Skälet till reservat är att områdets särskilda värden för djur, växter och natur ska säkras för framtiden. Särskilt stora naturvärden finns knutna till lövhagarnas trädskikt och gammal naturskogsartad tallskog i bergsbranter. Reservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Reservatet ägs och förvaltas av Tranås kommun. I frågor som berör den praktiska förvaltningen av reservatet beslutar kommunstyrelsen eller den som kommunstyrelsen bestämmer. För tillsyn av reservatet ansvarar enligt delegationsbeslut miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kommunstyrelsen beslöt under § 108/00 att återremittera ärendet för att utreda huruvida det går att säkra områdets naturvärden och samtidigt tillskapa ett antal tomter med sjöutsikt i området.

En utredning har gjorts varvid följande har konstaterats:

- att anlägga tomter i anslutning till befintlig väg och avloppsreningsverk för att därigenom hålla nere exploateringskostnader och så lite som möjligt påverka landskapsbilden innebär att sjöutsikten i stort sett blir obefintlig

- att anlägga tomter närmare sjön, på östra eller södra delen av näset innebär kostsamma investeringar i vägar resp VA-lösningar samtidigt som strandskyddet inte medger någon bebyggelse inom 100 m från strandlinjen.
- att anlägga tomter på västra delen är svårt eftersom terrängen är mycket brant. Dessutom skulle landskapsbilden och därmed utsikten från Norraby avsevärt försämrast.

Kommunstyrelsen har föreslagit kommunfullmäktige besluta

att med anledning av vad som framkommit i ovanstående utredning besluta att Romanäs naturreservat skall bildas enligt det ursprungliga förslaget.

Lars Karlsson (s), Anders Wilander (m) , Lars-Anders Johansson tillstyrker kommunstyrelsens förslag.

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Tranås som ovan
Vid protokollet
Monica Flodström

Ur det justerade protokollet rätt utdraget betygar:

Romanäs Naturreservat

Länsstyrelsen Jönköping	TRANÅS KOMMUN
2001-10-02	Kommunledningskontoret
Dnr	Ank. 2001-10-25
	Dnr 19.1.00

Beslut

Tranås kommun förklarar med stöd av 7 kap 4§ miljöbalken (1998:808) området Romanäs udde såsom det avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat.

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Tranås kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30§§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla för reservatet (se Reservatsföreskrifter och Skötselplan).

Tranås kommun fastställer med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen. Förvaltare av reservatet är Tranås kommun.

Skäl till reservat

Områdets särskilda naturvärden ska säkras för framtiden. Särskilt stora naturvärden finns knutna till lövhagarnas trädskikt och gammal naturskogsartad tallskog i bergsbranter. Här ska framhållas förutsättningar för insektsliv med arter knutna till död gammal tallved och ihåliga jätteekar. Områdets vackra belägenhet på ett näs i den riksintressanta sjön Sommen ger särskilda estetiska kvalitéer, vilket är av väsentligt intresse för friluftslivets intressen, vilket likaledes skall säkerställas genom reservatet. Reservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 kap miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Övergripande mål

För området som helhet är målsättningen att bevara och hävda de värden som finns knutna till det strandnära odlingslandskapet med tillhörande lövhagar och skogsmarker. För friluftslivets behov ska stigar bevaras, stängselgenomgångar ordnas och lämpliga rastplatser finnas.

Administrativa data

Kommun: Tranås
Församling: Säby
Fastighet: Romanäs 1:7
Ägare: Tranås kommun
Areal: 62 ha jämte vattenområde
Skog: ca 30 ha
Jordbruksmark: ca 32 ha

Geografisk avgränsning

Reservatet omfattar hela Romanäs 1:7 (av kommunen ägd mark) inklusive tillhörande öar och avgränsas därmed av intilliggande fastigheter. Den angränsande vägen omfattas ej.

Förvaltning

Reservatet ägs och förvaltas av Tranås kommun. I frågor som berör den praktiska förvaltningen av reservatet beslutar Kommunstyrelsen eller den som Kommunstyrelsen bestämmer. För tillsyn av reservatet ansvarar Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Reservatsföreskrifter

A: Föreskrifter enligt 7 kap 5§ miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden.

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. uppföra helt ny byggnad eller anläggning (till- eller ombyggnad) annat än för jordbrukets behov
2. avstycka fastighet eller tomt
3. anlägga väg, led eller parkeringsplats utöver vad som framgår av skötselplan
4. anlägga campingplats
5. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
6. uppföra stängsel eller annan hägnad annat än för jordbruks- eller trädgårdsbehov
7. bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, silt, lera, matjord eller torv
8. borra, spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller anordna upplag med undantag för nödvändig ombyggnad av avloppsanläggning i det fall detta aktualiseras
9. dika
10. plantera in för trakten främmande växt- eller djurarter annat än för jordbruks- eller trädgårdsbehov
11. jaga annat än älg, rådjur, hare, räv, grävling och mink
12. plantera skog på jordbruksmark
13. använda handelsgödsel eller kemiska bekämpningsmedel
14. bedriva skogsbruk inom F2 och F8 (se bilaga 2)

Undantag för p 13 gäller under innevarande arrendeperiod och skrivs in vid omförhandling av arrende.

B: Föreskrifter enligt 7 kap 6§ miljöbalken om att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Utmärkning (enligt svensk standard SIS 03 15 22) och skyltning av reservatet
2. Utförande av åtgärder enligt fastställd skötselplan

C: Föreskrifter enligt 7 kap 30§ miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt i reservatet

Det är förbjudet att

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande och stående döda träd
2. elda på annan än härför avsedd plats
3. tälta på annan än härför avsedd plats
4. cykla
5. klättra i berg
6. klättra i boträd eller på annat sätt störa djurlivet
7. framföra motordrivet fordon annat än för jordbrukets och skötselns behov
8. sätta upp tavla, skylt inskrift affisch eller därmed jämförlig anordning utöver de informationstavlor som anges i skötselplan
9. gräva upp, plocka eller bryta buskar, ris, örter, mossor eller lavar med undantag av bär och matsvamp för husbehov
10. samla in insekter, snäckor eller andra djur, eller deras ägg, puppor eller liknande
11. använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller liknande
12. rida på de stigar som löper genom skogsmarken

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för reservatets skötsel enligt fastställd skötselplan.

Fastigheterna under punkten C gäller även fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet när de inte utnyttjar sin rätt att bruka fastigheten.

Ärendets handläggning

Förslaget till naturreservat har varit utsänt på samråd under perioden 2000-03-01—2000-03-31 varvid berörda sakägare beretts tillfälle att yttra sig över reservatsbestämmelser med tillhörande skötselplan. Från allmänheten har inkommit synpunkter på reservatets praktiska skötsel och förläggningen av rastplatser, stigar mm, vilket föranlett vissa justeringar av förslaget. Länsstyrelsen har i första hand haft synpunkter av mer formell karaktär, vilket i allt väsentligt efterkommit. Antagande av förslaget sker i Kommunfullmäktige och beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i lokalpressen. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft den dag som framgår av kungörandet i författningssamlingen och gäller omedelbart även om det överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen genom skrivelse till kommunen.

Bilagor

1. Områdesbeskrivning
2. Översiktskarta/Avgränsning
3. Skötselplan
4. Fastighetsägarförteckning
5. Växtinventering - artförteckning

Områdesbeskrivning

Översiktlig geografi

Romanäs ligger vid sjön Sommens nordvästra strand, bara en dryg km norr om Svartåns utlopp i sjön. Till Tranås tätort är det bara en halvmil fågelvägen räknat. Näset höjer sig som mest 60 meter över vattenytan. Smålandsgraniten döljs till större delen av ett moräntäcke. Nässets södra del upptas av åkrar, öppna betesmarker och lövklädda hagmarker. Utanför näsets sydspets finns några mindre öar av vilka 2 ägs av kommunen. Nordvästra delen av Näset är barrskogsklädd.

Historik

Bebyggelse på Romanäs kan spåras tillbaka till 1500-talet i jordeböcker, men historiskt är Romanäs mest känt för sitt sanatorium som byggdes 1905-1907 och var i bruk fram till 1950. Från denna tid härrör också ett omfattande nät av vandringsstigar i området. Efter att sanatorieverksamheten upphört togs anläggningen i bruk som behandlingshem, en verksamhet som pågick fram till 1997 varefter byggnaderna stått tomma.

Vad som främst präglat natur- och kulturmiljön på Romanäs är dock jordbruket med tillhörande ängs- och hagmarker. Den del av området som avses att ombildas till naturreservat kallas allmänt för Romanäs udde. Området köptes av kommunen 1995.

Området har sedan länge varit ett populärt strövområde och genom det kommunala markförvärvet har allmänhetens tillgänglighet kunnat säkerställas. Under senare tid har diskuterats hur Romanäs udde skall användas, bl a med tanke på områdets värde för rekreation och friluftsliv, det välhävdade och strandnära odlingslandskapet samt de naturvärden i övrigt som här finns representerade.

I samband med revideringen av Tranås kommuns översiktsplan (Kf 1999-10-18) utreddes olika alternativ utifrån befintligt inventeringsmaterial och de rekreativvärden som finns, vilket resulterade i att kommunen slutgiltigt tog ställning för att avsätta Romanäs Udde som naturreservat.

Kulturrehistorisk bebyggelsemiljö

I anslutning till det föreslagna reservatet ligger dels Romanäs sanatorium och dels Romanäs gård, vilka båda är av kulturrehistoriskt värde.

Romanäs sanatorium uppfördes som ovan nämnts under åren 1905-1907 som privatsanatorium efter ritningar av Carl Westman. Den stora anläggningen har varierats genom en asymmetrisk sammanställning av individuellt utformade byggnadsdelar med olika grundform, höjd och takfall. Fasadbehandlingen är dock enhetlig, med ljus puts och brun träpanel samt natursten i sockeln. En rad intressanta byggnadsdetaljer är bevarade även i interiören.

Romanäs gård består av ett stort antal byggnader. Huvudbyggnaden är från 1800-talet, kraftigt ombyggd på 1900-talet, uppförd i 1½ våning med frontespis och gul locklistpanel. Som flyglar ligger två mindre bostadshus. Östra flygeln uppförd på 1800-talet av timmer i

resvirkeskonstruktion med gul locklistpanel. Västra flygeln har ursprungligen utgjort huvudbyggnad och torde vara uppförd vid 1700-talets början. Det är en timmerbyggnad i 1½ våning med gul locklistpanel och tegeltak. Planen är sexdelad. En grönglaserad 1700-talskakelugn av ovanligt slag är bevarad i byggnaden. Till gården hör vidare två magsin av timmer i 2½ våningar och en rad uthusbyggnader, samtliga rödfärgade.

För att säkerställa syftet med reservatet har det inte varit nödvändigt att även låta bebyggelsen omfattas av reservatsbestämmelser, varför avgränsningen dragits utanför befintlig bebyggelse. Romanäs gård är dock skyddad genom särskilda områdesbestämmelser för kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö.

Naturmiljö

Åkermark

Åkermarken var mer utbredd i början av 1900-talet men har därefter minskat. Idag är arealen åker och betesmark ungefär lika stor. Sanka delar och torrare hörn har omförts till betesmark. Åkermarken har varit betydligt blockrikare vilket framgår av talrika rösen i angränsande delar av betesmarken och på åkerholmar. Breda stenmurarar finns exempel på. Åkermarken sträcker sig inte ända fram till vattnet utan bryts av en ridå med strandskog. För närvarande odlas vallgräs på åkermarken.

Öppen betesmark

Större delen av den öppna betesmarken utgörs av äldre åker som inte plöjts under de senaste årtiondena. Tidigare åkerholmar är trädklädda med lind som dominerande trädslag. I centrala delar av området förekommer flera sankapartier där vegetationen domineras av starrarter. Dessa delar betas i mindre omfattning. Nära den västra stranden finns äldre artrikare grässvålar.

Strandskog

I anslutning till åkermarker som gränsar till Sommen finns lövridåer närmast stranden. Trädskiktet är ungt-medelålders och blandat av asp, al, pil, ek och björk.

Lövhagar

Lövhagarna som betas är belägna kring bergkärnor och branter. De har ett övervägande tätt trädskikt. Åldern varierar stort inom bestånden. De nordligare delarna domineras av äldre björk där rester av en tidigare björkallé ingår och de sydligare delarna har ek med inslag av lind som dominant i trädskiktet. I den sydvästliga delen finns även dominerande inslag av tall. Grässvålar erbjuder få ängsväxter utan värderna är knutna till trädskiktet där gamla ekar och lindar samt döda äldre björkar är främsta företrädarna.

Skogsmarken

Skogsmarken i norra delen är barrbevuxen där tall är dominerande trädet. Terrängen är bitvis brant med naturskogsprägel i äldre bestånd närmare Sommen. Större delen av skogsmarken är påverkad av skogsbruk där yngre barrplanteringar intar stora arealer längst i norr. Mindre delar har dock lämnats och ett par områden med höga naturvärden har urskilts inom ungskogen i den norra delen. Dels en liten lövklädd brant, dels en liten hållmarksskog. Av särskilt värde för djurlivet är den obebodda delen av Romanö med både bevarad karaktär av betesskog och riklig tillgång på död lövved.

Öar

Den största av öarna söder om Romanäs, Fårön, tillhör kommunen och skiljs från den intilliggande Romanö av ett smalt sund. Den är blockig och höjer sig som högst ett 10-tal meter över Sommen. Västra delen är flack och med fuktigare mark. Ön är beklädd av blandskog där tall och björk dominerar. Lövinslaget är särskilt stort i väster där även al förekommer rikligt och trädskiktet är glest och luckigt. Här finns även en grov knäckepil och en ung lind. Centralt på ön löper ett stråk där gran dominerar. Över hela ön finns gott om fågelspridda små fågelbärsträd. Trädskiktet är till övervägande del medelålders men det finns även en äldre trädgeneration med grövre träd av al, björk och tall. Kring öns högsta punkt i öster finns en grupp grova tallar. I västra delen finns de flesta äldre björkarna. Ett drygt 10-tal träd här är grova. Vegetationen i fältskiktet domineras av blåbär, piprör, kruståtel och i väster tuvtåtel. Inslaget av örnbräken, hallon och nässlor är bitvis stort. Lågvuxna örter dominerar i det smala stråket där granen är dominerande.

Anläggningar för rekreation och friluftsliv

Romanäs är lätt att nå med bil och det är väl skyltat från Tranås. Området är också välbesökt. Flera parkeringsmöjligheter finns men det saknas en given utgångspunkt där information om områdets värden skulle kunna möta besökaren. Tillgängligheten är annars god tack vare de många stigarna och att genomgångar finns där stängsel annars vore ett hinder. Att nå till Romanäs vattenvägen är svårare då allmän angoringsplats saknas. Närmast nordväst om Romanäs finns sommarstugor. Vid Stranden finns inom kommunägd mark bryggor med båtplatser för privat bruk. Någon särskild badplats saknas men strax norr om kommunens mark finns en badplats öster om sanatoriet. Iordningställda rastplatser saknas varför det finns flera spontant anlagda eldplatser på Romanäs. För att förbättra tillgängligheten från sjösidan samt för att undvika okontrollerad camping och eldning diskuteras olika lösningar i samråd med angränsande markägare och övriga intressenter.

Förorenad mark

Inom reservatet finns 2 nedlagda avfallsupplag med avfall från sanatorietiden, i första hand gamla kärl, glasflaskor etc.

Inventeringar

Roger Holm: Naturinventering Tranås kommun, 1975

Thomas Fash, Pro Natura: Romanäs - Skötselplan för blivande naturreservat, 1999

Jönköpings läns Museum: Kulturhistorisk utredning för Tranås kommun, 1983

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Ängs- och hagmarker i Tranås kommun, 1990

Planer och övriga bestämmelser

Sjön Sommen är av riksintresse för naturvård, yrkesfiske och rörligt friluftsliv. Nyckelbiotoper har lokaliserats på skogsmarken inom ett flertal områden. Angränsande kulturhistorisk bebyggelse tillhörande Romanäs gård är säkerställd genom områdesbestämmelser.

I Översiktsplan för Tranås kommun, Kf 1999-10-18, redovisas Romanäs som särskilt värdefullt för natur, kultur och rörligt friluftsliv. Den del av området som tillhör Tranås kommun föreslås bli naturreservat.